

УДК 027.23:021.4](477/86-25) Івано-Франківська ОУНБ
ім. І.ФРАНКА(092)Пашницький В.

Галина ГОРБАНЬ,
заступник директора з наукової роботи,
Івано-Франківська обласна універсальна
наукова бібліотека ім. І. Франка

**ВАСИЛЬ ПАШНИЦЬКИЙ У ВИТОКІВ ЗАСНУВАННЯ
ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ В СТАНІСЛАВІ ТА СЬОГО-
ДЕННЯ І ФОУНБ ім. І. ФРАНКА**

Анотація. У статті розкрито біографію і трагічну долю засновника і першого директора Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка Василя Пашницького. Через бібліотечну проєктну діяльність представлено внесок нинішнього колективу книгозбірні на чолі з Людмилою Бабій, заслуженим працівником України, в інтелектуальне і духовне життя місцевої громади.

Ключові слова: *Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка, історія бібліотеки, Василь Пашницький, Людмила Бабій, бібліотечні проєкти.*

Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка сьогодні є інтелектуальною скарбницею, яка володіє багатолітніми інформаційними надбаннями людства на друкованих та електронних носіях. Зберігаючи і примножуючи вітчизняний та світовий пласт духовності, сьогодні бібліотека щедро дарує свої книжкові багатства понад 31 тисячі користувачів, до послуг яких півмільйонний фонд.

У структурі бібліотеки – 18 відділів та секторів, 5 читальних залів. Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки налічує 28 каталогів і

картотек, електронний каталог та 20 баз даних. Населенню надається широкий доступ до мережі Інтернет, працює регіональний тренінговий центр, де організуються курси комп'ютерної грамотності для бібліотекарів, викладачів, людей золотого віку, ВПО. Постійно поповнюється контент веб-сайту бібліотеки, у різних режимах здійснюється інформування користувачів. У бібліотеці діють центр європейської інформації та центр правової інформації.

Реалізується різнопланова соціокультурна діяльність. Бібліотека – це територія спілкування не лише з книгою, а й з людьми. У її залах читають твори письменники, виступають знані і маловідомі співаки, актори та музиканти, художники виставляють картини та твори декоративно-ужиткового мистецтва, бажаючі переглядають фільми, вчать іноземні мови. Такі зустрічі завжди викликають підвищений інтерес у місцевій громадськості. Книгозбірня є активним учасником відзначення державних та народних свят, знаменних і пам'ятних подій, проведення фестивалів, акцій, конкурсів, святкування ювілеїв дослідників історії і культури, літераторів, митців, громадських діячів Прикарпаття. Колективу Івано-Франківської ОУНБ ім. І. Франка присуджено обласну премію ім. В. Полека у галузі краєзнавства (2018).

А починалася історія сучасної обласної книгозбірні з міської публічної бібліотеки, яку започаткував 1873 року польський повстанець проти російського царату, політичний емігрант Віцентій Смагловський. Він подарував містянам колекцію з 3500 книжкових видань і став її першим бібліотекарем.

Радянська влада доручила гімназійному професору і знаному бібліофілу Василю Пашницькому організувати обласну бібліотеку. Призначено його на цю посаду за наказом Станіславського відділу народної освіти № 51 від 19.01.1940 року.

Народився Василь Пашницький 5 червня 1903 р. у с. Вовчинець біля Івано-Франківська. Після закінчення виділової школи вступив до Станіславської української гімназії, проте навчання було перервано Першою світовою війною. Як і тисячі свідомих молодих галичан, що добровільно зголошувалися до лав Легіону Українських Січових Стрільців, п'ятнадцятирічний Василь з гімназійної лави пішов на фронт.

Повернувшись після закінчення війни до Станіслава, юнак вирішує продовжити навчання і знову записується до третього класу гімназії. 1927 року Василь Пашницький стає студентом філологічного факультету Львівського університету, водночас займається й наукови-

ми дослідженнями: збирає фольклорні та народознавчі матеріали, що згодом знайшли своє відображення в етнографічному нарисі «На лемківсько-бойківському пограниччі». Книга з'явилася друком 1935 р. польською мовою у співавторстві з польським науковцем Яном Фальковським.

Після закінчення університету він повертається до Станіслава і починає викладати польську мову і літературу в українській державній гімназії, а згодом стає вчителем української мови і літератури у новоорганізованій українській торговельній гімназії.

Упродовж усіх шкільних і студентських років, попри обмежені кошти на їжу і проживання, Пашницький постійно купляв багато книжок і користувався авторитетом у бібліофілів Станіслава. Мабуть, саме тому йому було доручено створити в місті обласну бібліотеку. З великим ентузіазмом він взявся до роботи: збирав рідкісні видання, твори світової та української літератури, галузеві книжки. Разом зі своїми помічниками, членами «Просвіти», ходив від будинку до будинку і просив передати книги для бібліотеки. Люди з розумінням ставилися до прохання професора гімназії і безкоштовно віддавали цінні видання. Багато було і чудових приватних бібліотек, залишених мешкацями міста, які виїхали зі Станіслава перед приходом радянської влади. Відбираючи краще з цих книгозбірень, В. Пашницький рятував їх від неминучого знищення.

Та тривало це недовго. Наприкінці літа 1940 р. з Міністерства культури України приїхала комісія для перевірки стану комплектування бібліотеки. З гордістю показував директор зібрані скарби, хвалячися рідкісними примірниками. Та замість захоплення назви книжок викликали у членів комісії злість і зневагу. Перевіривши каталоги, червоним олівцем позначили більшість зібраної літератури для її подальшого вилучення і знищення як контрреволюційної, націоналістичної і релігійної. За списком на підлогу полетіли понад півтори сотні томів «Наукових записок НТШ», вісім томів «Історії України-Руси» та «Історія української літератури» Михайла Грушевського, усі твори Богдана Лепкого, український переклад Біблії у виданні Британського біблійного товариства, 16-томник Тараса Шевченка, виданий у Варшаві, річники «Літературно-наукового вісника» і ще чимало інших видань, зокрема й німецькою, польською, англійською мовами. Вилучену літературу звалили на великі вантажні машини і вивезли у невідомому напрямку.

Директор намагався захистити зібране та члени комісії поставили питання про його звільнення. 5 серпня 1940 р. В. Пашницького пере-

вели на посаду заступника директора з тим, щоб у найкоротший термін передати новопризначеному керівникові всі справи і документацію. А вже 23 серпня він був звільнений і з цієї посади.

22 червня 1941 року, коли над Станіславом загули фашистські літаки і на місто упали перші бомби, Василя Михайловича заарештували. При обшуку забрали всю його величезну приватну бібліотеку, де було чимало унікальних видань. Книжки ледь вмістилися у вантажний автомобіль, який вивіз усе на знищення.

Відомо, що на третій день після арешту, 25 червня 1941 року, В. Пашницький був розстріляний. Коли через тиждень до Станіслава вступили угорські війська, його труп, разом з багатьма іншими, був опізнаний на подвір'ї НКВС.

Жодних документів про арешт і розстріл професора ніде не залишилося, що довгий час давало підстави обласній прокуратурі відмовляти дочці Пашницького у реабілітації батька. Тільки 17 квітня 1991 р. він був реабілітований посмертно.

Влітку 2014 р. за ініціативою міського голови Івано-Франківська Руслана Марцінка та головного історика міста Богдана Гаврилівна на фасаді споруди Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка відкрито меморіальну аотаційну дошку її першому директору.

Зберігаючи пам'ять про Василя Пашницького, сьогодні колектив ІФОНБ ім. І. Франка на чолі із нинішньою директоркою, заслуженим працівником культури України Людмилою Бабій гідно виконує свою місію провідного культурно-просвітницького осередку краю.

Бабій Людмила Василівна розпочала свою трудову діяльність в Івано-Франківській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. І. Франка з посади бібліотекаря, послідовно піднімалася сходишками фахового зростання – старший бібліотекар, завідувачка відділу наукової інформації з питань культури і мистецтва, завідувачка відділу літератури з питань мистецтва. З 1998 року займала посаду заступника директора, а 2008 року призначена директором обласної бібліотеки ім. І. Франка.

Людмила Бабій упродовж усієї трудової діяльності докладає чимало зусиль для того, щоб головна бібліотека регіону була потужним освітнім, інформаційним, методичним і просвітницьким закладом області, зайняла належне місце серед провідних бібліотек України. Завдяки її ініціативи та активній професійній діяльності сьогодні бібліотека є центром громадської активності у питаннях популяризації

книг, їх авторів, історії й сьогодення, осередком спілкування наукової, ділової і творчої еліти Івано-Франківщини. Під керівництвом Людмили Василівни в бібліотеці втілюються міжнародні та всеукраїнські грантові проєкти, здійснюється впровадження власних літературних, мистецьких і соціальних проєктів.

Проєктна діяльність бібліотеки є одним з пріоритетних напрямків роботи у сучасних умовах, адже їхня реалізація дає можливість надавати нові послуги в обслуговуванні користувачів, зокрема залучати їх до читання, духовного, культурного та інтелектуального розвитку, надавати відкритий доступ до публічної інформації, до світових електронних ресурсів, онлайн-послуг. Заходи, які відбуваються в рамках проєктів, значно підвищують авторитет бібліотеки у суспільстві, розширюють коло її партнерів.

Зацікавленість наукової громадськості викликає проєкт «Зустріч з вченим», в рамках якого відбуваються творчі зустрічі, презентації нових видань, книжкові виставки-портрети. Впродовж останніх років проведено низку заходів з вченими Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: презентації наукового доробку окремих кафедр; актуальний діалог з мовознавцем, професором Миколою Лесюком з презентацією його праці «Мова чи язик?»; презентацію книги «І все життя – подвижництво у рідному слові... : статті, дослідження, спогади про професора Л. М. Кіліченко» (упорядник книги та модератор зустрічі – професор Степан Хороб); презентації нових видань академіка Івана Монолатія; творчі зустрічі з головою Товариства письменників і журналістів імені І. Франка, доцентом Євгеном Бараном з нагоди презентацій його книжок та інші. А на засіданнях Інтелектуального клубу творчих особистостей «Галицькі кмітливіці» (спільного проєкту бібліотеки та обласних осередків Товариства винахідників і раціоналізаторів України і Спільки інженерних об'єднань України) свій науковий і винахідницький доробок представляють провідні вчені закладів вищої освіти – Івано-Франківського національного медичного університету та Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Широкого розголосу набув літературний проєкт «Назустріч улюбленому письменнику». Проєкт реалізується ІФОНБ ім. І. Франка спільно з ГО «Поступовий гурт франківців» за підтримки івано-франківських видавництв «Лілея НВ» і «DISCURSUS», а також профкому студентів та аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. В рамках проєкту відбулися

резонансні зустрічі з відомими івано-франківськими письменниками Юрієм Андруховичем, Степаном Процюком, Ольгою Деркачовою, Тарасом Прохаськом, Марією Ткачівською, Галиною Петросаняк, Марією Вайно та літературним критиком Євгеном Бараном. Усі бажаючі заповнюють анкети із запитаннями про творчість конкретного автора, а переможці запрошуються на зустріч з ним, де мають можливість поспілкуватися з улюбленим письменником і отримати його книжки з автографом.

Вже багато років активно діє проєкт «Інноваційні бібліотечні послуги – військовослужбовцям». Фахівці ОУНБ ім. І. Франка проводять для солдатів та офіцерів різноманітні соціокультурні заходи з використанням мультимедійних презентацій, художніх виступів (літературно-музичні вечори, поетичні вернісажі, краєзнавчі студії, правничі та духовні години, години державності, презентації, флешмоби, різноманітні виставки) до державних та ювілейних дат, організовують зустрічі з відомими письменниками та творчими особистостями Івано-Франківщини, популяризують історію та культуру нашого краю тощо. Поповнюємо бібліотеку військової частини періодикою, виданнями у рамках Всеукраїнської акції «Бібліотека українського воїна» та акції у часи нинішньої війни «Подаруй книгу воїну».

Працівники ОУНБ ім. І. Франка реалізують декілька міжнародних проєктів в рамках співпраці з Американським Домом в Києві, бібліотекою Goethe-Institut в Україні, Воєводською публічною бібліотекою ім. Е. Смолки в місті Ополе (Республіка Польща).

В інформаційно-ресурсному центрі «Вікно в Америку» щороку проводиться близько 200 заходів, зокрема й засідань англomовних клубів: розмовної англійської мови, історичного клубу, клубу філософії, психології, клубу читання, клубу наукової фантастики та ін. Реалізуються проєкти «Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні», «Вікно до успіху: жіночий кар'єрний клуб», діють соціальні проєкти – «Доступна англійська» для людей з обмеженими фізичними можливостями та «Англійський клуб для пенсіонерів».

Постійно відбуваються засідання Методичної майстерні для вчителів англійської, німецької і французької мов шкіл міста Івано-Франківська та області (в рамках співпраці з Івано-Франківським обласним інститутом післядипломної освіти педагогічних працівників).

У час збройної агресії росії проти України зажив неабиякої популярності бібліотечний проєкт у рамках участі в програмі «Мріємо та діємо», яка впроваджується Радою міжнародних наукових

досліджень та обмінів (IREX) за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України. Головною метою даного проєкту є забезпечення та надання якісних бібліотечно-інформаційних послуг тимчасово переміщеним особам (ВПО), налагодження їх ефективної комунікації із місцевими жителями, сприяння соціальній адаптації громадян, які були змушені покинути рідні місця проживання.

З квітня до жовтня 2022 р. для надання підтримки дітям і молоді ВПО та місцевої громади задля психосоціальної адаптації та отримання можливостей для неформального навчання і розвитку було проведено близько 100 заходів: майстер-класи з арт-терапії і психології, тренінги з кібербезпеки, медіаграмотності, профорієнтації, першої домедичної допомоги, засідання клубу англійської мови та клубу розмовної української мови «Спілкуємося українською разом».

Усе це свідчить про значущу роль ІФОУНБ ім. І. Франка в інформаційному, інтелектуальному і духовному житті місцевої громади.

Література:

Бабій Л., Селянкін Г. Інтелектуальному клубу творчих особистостей «Галицькі кмітливіці» – 20 літ! Бібліотечна планета. 2022. № 3. С. 25–28.

Бабій Л. «Назустріч улюбленому письменнику» – візитівка проєктної діяльності Івано-Франківської ОУНБ ім. І. Франка. Бібліотечний форум. 2020. № 1. С. 28–30.

Горбань Г. Обласна краєзнавча відзнака – колективу Івано-Франківської ОУНБ ім. І. Франка. Участь бібліотек у збереженні культурної спадщини та відновленні історичної пам'яті народу : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 7 листоп. 2019 р. ; М-во культури, молоді та спорту України, Нац. іст. б-ка України, НСКУ, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2019. С. 91–96.

Горбань Г. Івано-Франківськ – Ополе: бібліотечне партнерство. Бібліотечна планета. 2019. № 3. С. 14–15.

Натхненна працею душі : [про дир. ОУНБ Л. Бабій]. Бібліотечна планета. 2019. № 4. С. 34.

Бібліотека – світ інформації, читання, спілкування (соціокультурна діяльність ІФОУНБ ім. І. Франка) : хронол. дайджест (2008–2020) / уклад. Н. В. Джус, відп. за вип. Л. В. Бабій ; Івано-Франків. ОУНБ ім. І. Франка. Івано-Франківськ : Фоліант, 2020. 514 с.

Міжнародна проєктна діяльність Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка (2008–2020) : дайджест /

уклад. Л. І. Жирик, Г. В. Горбань ; відп. за вип. Л. В. Бабій ; Івано-Франків. ОУНБ ім. І. Франка. Івано-Франківськ : Фоліант, 2020. 136 с.

Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка: краєзнавчі орієнтири : дайджест / уклад. О. Шаран, М. Качорак, С. Джоголик ; ред. Г. Горбань ; відп. за вип. Л. Бабій ; Івано-Франків. ОУНБ ім. І. Франка ; від. краєзнав. літ. Івано-Франківськ : Фоліант, 2020. 114 с.

Бібліотеки Івано-Франківська і Ополе: вектори міжнародної співпраці : до 80-ліття з часу заснування ІФОУНБ ім. І. Франка : інформ.-бібліогр. вид. ; [уклад. : Л. В. Бабій, Г. В. Горбань, О. А. Войтичук] ; Івано-Франків. ОУНБ ім. І. Франка. Івано-Франківськ : Фоліант, 2020. 90 с.

Лазоришин І. «Мріємо та діємо» : [в ІФОУНБ ім. І. Франка провели майстер-клас для дітей і молоді з числа переміщених осіб в рамках проекту «ВільноХаб»]. Галичина. 2022. 10–16 черв. (№ 21). С. 7.

Różycka Sabina. Z partnerami z Polski do sukcesu i nowych osiągnięć. Kurier Galicyjski. 2020. 16–29 czerwca (nr 11 (351)). S. 12–13. URL: https://www.kuriergalicyjski.com/images/archiwum/kg/pdf/kg_2020_11_351.pdf

VASYL PASHNYTSKYI IN THE ORIGINS OF THE FOUNDATION OF THE REGIONAL LIBRARY IN STANISLAV AND TODAY IFOUNB named after I. FRANKO

Halyna HORBAN,

Ivano-Frankivsk Regional Universal Scientific Library
named after I. Franko Deputy director for scientific work

Annotation. The article reveals the biography and tragic fate of the founder and first director of the Ivano-Frankivsk Regional Universal Scientific Library named after I. Franko Vasyl Pashnytskyi and through the library project activity, the contribution of the current staff of this library now headed by Ludmila Babyi, an honored worker of Ukraine, to the intellectual and spiritual life of the local community is presented.

Key words. *Ivano-Frankivsk Regional Universal Scientific Library named after I. Franko, library's history, Vasyl Pashnytskyi, Ludmila Babyi, library project activity.*